

Berki Gabriella: Családtámogatás – 12 olvasólecke (2020.)

 <p>Családtámogatás</p> <p>1. lecke</p>	 <p>Oldalszám: 6 Olvasási idő: kb. 20-25 perc (+ olvasmányok)</p>	<p>„Kétség sem fér hozzá, hogy a család és az otthon az, amely által az emberi társadalom legnagyobb erényei születnek, erősödnek és táplálóznak.”</p> <p>Sir Winston Churchill</p>
--	--	---

A társadalom alapvető alkotó eleme: a család

Tanulási útmutató

Ez a Családtámogatás kurzushoz készült, **12 olvasóleckéből álló digitális tananyag**. A Családtámogatás kurzus keretében a családokat körülvevő társadalmi és jogi környezetet vizsgáljuk különös tekintettel arra az eszközrendszerre, amely a **gyermekvállalás előmozdítását** és a **gyermeknevelés támogatását** szolgálja. Minden leckéhez egy olvasólecke-fájl (mint ez itt!), és egy ppt kapcsolódik. Az olvasólecke tartalmazza a lecke törzsanyagát, míg a ppt. a kapcsolódó fogalmakat, jogszabályhelyeket, további olvasmányokat, valamint ellenőrző kérdéseket és feladatokat.

A tananyag teljes elsajátításához **mindkét anyag áttanulmányozása szükséges**, továbbá az azokban foglalt jogszabályok és olvasmányok áttekintése. Javaslom, előbb tekintse át az olvasóleckét és csak ezután olvassa át a ppt-t. Amennyiben a ppt-ben szereplő ellenőrző kérdésekre helyesen tud válaszolni, úgy **a tananyagot sikeresen elsajátította**.

Amennyiben a tananyag elsajátításával kapcsolatosan kérdése van vagy segítségre van szüksége, szívesen állok rendelkezésre a berkig@juris.u-szeged.hu e-mail címen.

Sok sikert kívánok a tanuláshoz!

A lecke tartalma és felépítése

1. Bevezetés
2. A család fogalma
3. A család szociológiai jellemzői
4. A család szerepe és funkciói
5. A család szerepének változása a történelem folyamán
6. Családtípusok napjainkban

1. Bevezetés

A család egyéni és társadalmi életünk meghatározó eleme, origója. A család ugyanakkor **nem egy homogén kategória**, épp ellenkezőleg: a modern családok rendkívül színes palettát alkotnak, összetételük és működési dinamikájuk is változatos, ennek megfelelően az igényeik és szükségleteik is eltérőek.

A család **sem történelmileg, sem földrajzilag nem standardizálható**, a család koncepciója, szerepe, működése mást és mást jelentett a különböző történelmi korokban és mást jelent ma is az eltérő kultúrákban és térségekben.

GONDOLKODNIVALÓ: Mit jelentett vajon a család az ókorban vagy épp a középkorban? Mit jelent a család az arab világban vagy a távol-keleti kultúrákban? Miben különböznek ezek a családmodellek az általunk ismert modern, európai család-felfogástól?

AJÁNLOTT OLVASMÁNYOK: család-koncepciók időben és térben

Földi András: A római család jogi rendje, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_romai_csalad_jogi_rendje (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Kalla Gábor: Házasság és házasságkötés az ókori Mezopotámiában, http://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/02/okor_2012_3_nyomdanak_018.pdf (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Portik Erzsébet Edit: Gyermeknevelés az ókori társadalmakban, <http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2012/nyar/8.pdf> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Milyen volt gyerekek lenni a középkorban? <https://mult-kor.hu/milyen-volt-gyerekek-lenni-a-kzepkorban-20181126> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Pukánszky Béla: A középkor és a reneszánsz gyermekfelfogása, http://www.pukanszky.hu/Gyermekkor_2001/3_K%C3%B6z%C3%A9pkor%20%C3%A9s%20renesz%C3%A1nsz.pdf (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

A muszlim család szentsége, https://mult-kor.hu/20071202_v_fejezet_a_muszlim_csalad_szentsege (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Kép forrása: <http://arts.u-szeged.hu/kutatok-ejszakaja/antik-hetkoznapok-csalad> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

2. A család fogalma

A **család** a társadalom legkisebb egysége, mikrostrukturális részrendszere, érzelmi-gazdasági közösség.

Hagyományosan a család tagjait

- leszármazotti
- házassági vagy
- örökbefogadási kapcsolat

fűzi össze

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 16. cikke szerint *a család a társadalom természetes és alapvető alkotó eleme és joga van a társadalom, valamint az állam védelmére.*

3. A család szociológiai jellemzői

A család

- önmagában is egy elkülönült rendszerként működik (pl. sajátos működési dinamikája van),
- tagjai szoros, sokirányú kapcsolatban vannak a társadalom más rész-rendszereivel (barátok, munkahelyi kapcsolatok stb.),
- tagjai rendszeres, életvitelüket átszövő kapcsolatban állnak egymással.

A család nem (feltétlenül) azonos a **háztartás** fogalmával (ld. a segélyezési típusú rendszerek kapcsán). a háztartás együtt lakó és a megélhetési költségeket megosztó, együtt fogyasztó emberek csoportja, akik általában (de nem szükségképpen) rokonok.

4. A család szerepe és funkciói

Ahogy maga a család koncepciója, megítélése, úgy a társadalmi szerepe is sokat változott a történelem során.

Ma általában az alábbi funkciókat tulajdonítják a családnak:

- **reprodukciós funkció:** utódok világra hozatala és felnevelése, a társadalom újratermelődése
- **pszichoszociális funkció:** stabil, kölcsönös, mentális biztonságot jelentő érzelmi kapcsolati háló; társadalmi érdek, hogy a család jól, egészségesen működjön, hiszen ekkor tudnak a családon túli szerkezeti formák is jól működni
- **érzelmi/ emocionális funkció:** intim közösség, menedék; az egyén érzelmi egyensúlyának megtartását segíti
- **irányítási/ ellenőrzési funkció:** magatartás szabályozása, helyes viselkedési formák elsajátítása

- **szocializációs/ nevelő funkció:** a társadalomban való funkcionálás, az egyén társadalmi szerepkészletének forrása; kétirányú folyamat, hiszen a szülők is új szerepet kapnak a családdá válás által
- **szellemi/ kulturális funkció:** kulturális értékek, hagyományok átörökítése, véleményformálódás
- **gondozó/ ellátó funkció:** még (gyermek)/ időlegesen (beteg)/ már (idős) önmagát ellátni képtelen személyek gondozása
- **gazdasági funkció:** korábban közös termelés és fogyasztás, ma már inkább csak közös fogyasztás jellemzi

5. A család szerepének változása a történelem folyamán

A család, és benne az egyének és a közöttük lévő kapcsolatok **folyamatos változásban** vannak. Történeti szempontból különösen lényeges – és a szabályozás tekintetében is figyelembe veendő

- **a családi szerepek és munkamegosztás változása**
- **a házasság, a válás és az egyedülállóság társadalmi megítélése**
- **a női szerepek kiszélesedése**
- **modern együttélési formák megjelenése és társadalmi elfogadottsága stb.**

A történeti fejlődés néhány főbb lépcsőfoka:

1. Családok az ősközösségi társadalmakban

- nomád életmód
- kisebb, mobilizálható családok
- elkülönült férfi/ női szerepek

2. Letelepedett életforma család-modellje

- többcsaládos együttélés és együttműködés, közös termelés
- családfői hatalom (pl. Róma)
- házasság, mint gazdasági tranzakció
- nincs női munkavállalás a családon kívül

3. Ipari forradalom utáni családok

- urbanizáció, ipari munkavállalás
- közös termelés megszűnik, külön munkahelyek
- nagycsalád felbomlik, nukleáris családok
- felvilágosodás után a romantikus szerelem, érzelmi alapú házasság megjelenése
- erős szülő-gyermek kötődés

4. Mai modern család-felfogás: lásd következő pont

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK:

A család kialakulása, a családformák történelmi változásai, <https://mek.oszk.hu/02100/02185/html/192.html> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Kézi Erzsébet: A család változásának történelmi dimenziói, http://www.zempenimuzsa.hu/07_1/kezi.htm (utolsó belépés: 2020. 08. 05.)

6. Családtípusok napjainkban

Mai, modern, európai családtípus: **nukleáris család**

- monogám házasságban/ tartós élettársi közösségben együttélő, (külön nemű) szülőpár;
- két generáció: szülők + gyerekek – közöttük erős érzelmi kötelékek;
- neolokális: a gyermek a szülőpártól eltérő helyen alapít új családot.

Ehhez kapcsolódó egyéb fogalmak:

- **kiscsalád**: nukleáris család
- **nagycsalád**: szülő vagy szülőpár 3 vagy több gyermekkel
- **többgenerációs család**: kettőnél több generáció együttélése
- **egyszülőcs család**: özvegy/ egyedülálló/ elvált szülő gyermekkel
- **mozaikcsalád (patchwork family)**: elvált/ különvált szülők előző házasságból/ kapcsolatból származó gyermekkel új családot alapítanak.

Kép forrása: <http://kidsnews.hu/2018/01/mozaikcsalad/> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

GONDOLKODNIVALÓ: Vajon melyek lehetnek az egyes család-modellek erősségei és gyengeségei? Milyen problémákkal szembesülhetnek a mindennapokban? Segítségére lehet az alábbi blog-bejegyzés: <https://jateksziget.hu/blogs/blog/a-csalad-6-tipusa-te-melyikbe-tartozol> (utolsó belépés: 2020. 07. 29.)

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE